

DE JOANOT MARTORELL

Índex

Introducció

To del narrador

La versemblança

El tractament de l'amor a la novel·la

Conclusió

Introducció

Escrita a partir de 1460 i publicada per primera vegada al 1490, Tirant lo Blanc és una novel·la caballeresca que narra les aventures d'armes i d'amor del seu protagonista, des del seu nombrament com a cavaller fins a la seva mort.

El seu autor, Joanot Martorell (s.XV), era un cavaller de vida agitada, plena d'afers cavallerescos d'armes i bon coneixedor dels usos i costums de l'ordre de cavalleria. Quan es va editar la novel·la per primer cop, ell ja havia mort (va morir al 1468). Se sap que ni tan sols va poder acabar el text, ja que al final de la novel·la trobem un comiat on se'ns informa de que no va poder finalitzar la seva narració, sinó que va ser el cavaller Martí Joan de Galba qui ho va fer per ell.

To del narrador

Narrada en tercera persona, aquesta novel·la permet utilitzar un ventall molt ampli de tons gràcies a la seva trama, que està dotada de gran varietat temàtica.

A l'obra es poden apreciar els ideals que tenia el seu autor al llegir els diferents temes de la trama; des del seriós de les escenes cavalleresques i militars, al irònic, intencionat i de vegades humorístic dels episodis amorosos i eròtics.

També és cert que és molt explícit en tots dos camps anteriors, i que deixa llegir entre línies fets que es donen per suposats. Alguns exemples de la seva explicitat podrien ser els següents:

Combat amb el senyor de les Vilesermes: << ...Quan van ser aprop l'un de l'altre, el cavaller francès li va donar un fort cop a Tirant pel mig del cap, però aquest l'hi va rebatre i es va fer enrera i, de revés, li va donar un cop sobre l'orella, i tanta carn com li va arrencar tanta li'n va fer caure sobre les espatlles, que gairebé se li veia el cervell. >>

El somni fingit de Plaerdemavida: << ... Després, en visió, vaig veure com ell us besava molt sovint i com us va desfer els cordons dels pits, i com us besava amb moult pressa les mamelles. I, quan us va haver ben besada, us volia posar la mà devall de la falda per buscar-vos les puces. >>

La versemblança

Aquesta novel·la estava caracteritzada per la seva credibilitat davant de les altres novel·les de cavalleries. La

versemblança és una necessitat tant ideològica com literària en el moment que Joanot Martorell escriu la seva narració. El Tirant presenta una cavalleria possible per l'època; un món que els lectors del segle XV podien considerar proper al seu.

Admirador de la cavalleria a la qual pertany, la novel·la reflecteix amb fidelitat els usos i costums cavallerescos de la seva època, sempre tractats amb seriositat i respecte.

Martorell fa que el seu protagonista, a més de moure's en el seu mateix temps, corri per una geografia real i no vacil·la a incloure-hi episodis històrics prou coneguts dels seus contemporanis: Tirant participa en l'alliberament de l'illa de Rodes, assetjada pels moros i els genovesos, fet que s'havia esdevingut realment al 1444.

Encara que la novel·la sigui versemblant i no hi manquen alguns episodis fantasiosos i clarament inversemblants. Són molt breus i irrelevants, com l'aparició del mític rei Artús i la seva germana Morgana, personatges literaris. En canvi, la conversió de milers de musulmans al cristianisme és notòriament irreal. En tot cas, la seva presència a la novel·la no altera de cap manera la impressió de versemblança.

El tractament de l'amor a la novel·la

L'amor és tractat per l'autor de forma irònica i fins i tot humorística. Hi apareixen formes de manifestació amorosa que sempre han estat molt mal vistes, com l'incest; i d'altres que han sigut molt populars, com l'alcauoteria i la figura de l'alcauota.

Les relacions que figuren a l'obra són les següents:

Felip i Ricomana: Felip, que l'autor defineix com << un jove una mica sòmines i força rústec i maldestre >>, és l'infant menor del rei de França; no té gaire gaire classe i tot i que intenta ser un *gentilhome* no hi té gaire gràcia. Ricomana és la filla del rei de Sicília; la infanta és una noia molt fina i potser una mica consentida, presumida i que té molt en compte el llinatge de les persones amb qui es relaciona. La seva relació comença a Sicília, on ella s'enamora de l'infant; en aquesta aventura amorosa Tirant juga un paper semblant al de l'alcauota intentant convèncer a la infanta de que Felip és l'home que ella buscava. Després de fer-li una prova de llinatge a Felip, Ricomana s'adona de que realment era la persona que estava buscant i que Tirant no la enganyava. Finalment es casen.

Diafebus i Estefania: Diafebus és el cosí de Tirant; no es donen gaires detalls sobre la seva personalitat a la novel·la, però se sap que és un home de bon cor i bona fe, lleial al seu rei i a la seva família. Estefania és una neboda de l'emperador de l'Imperi Grec, cosina de Carmesina. És de noble llinatge i de molta bellesa. La relació amorosa entre aquests dos personatges és molt liberal per l'època, ja que encara que ningú sabia que mantenien un afer amorós tret de Plaerdemavida, Tirant i Carmesina, entre ells no hi havia secrets. Des del primer moment en que van saber que s'estimaven, no van pensar en la diferència de classes socials a que pertanyien ni als prejudicis envers la virginitat i la seva pèrdua. La espontaneïtat de les seves relacions sexuals i amoroses feien d'aquesta passió que estaven vivint un joc amorós que va acabar en boda, però no en una boda normal, sinó en una *boda sorda*, que era una boda en secret.

L'emperadriu i Hipòlit: L'emperadriu era la muller de l'emperador de l'Imperi Grec i mare de Carmesina. De classe reial i sofisticada manté una relació amb Hipòlit, el nebot de Tirant, al que ella pren com a fill després de mantenir una relació sexual amb ell, que més tard explicarà al seu marit en forma de somni on apareixen Hipòlit i el seu germà; aquest últim demana a l'emperadriu que prengui a Hipòlit com a fill i així ho fa. Aquesta relació es basa en el sexe més que en l'amor, i no es podria considerar incest ja que no són de la mateixa sang.

Tirant i Carmesina: Tirant es presenta a Guillem de Varoic com a << Tirant lo Blanc, fill de senyor de la

marca de Tirània i de Blanca, una filla del duc de Bretanya >>. Guiliem de Varoic, al veure que Tirant volia rebre el noble ofici de cavaller i que no tenia ni la més remota idea del que era l'ordre de cavalleria, va decidir acollir-lo i donar-li doctrina a base de preceptes del *Llibre de l'ordre de cavalleria* de Ramón Llull. Quan va haver rebut la doctrina necessària va anar a veure al rei; aquest el va nomenar cavaller i Tirant va començar la seva història com a cavaller anglès. Carmesina és la filla de l'emperador de l'Imperi Grec, i per tant infanta grega. De gran bellesa i inocència, amb l'hàbil parleria de Diafebus que al principi juga el paper d'alcauot, queda sorpresa de Tirant, i en confessa el seu amor a la seva cosina Estefania. El cavaller anglès declara el seu amor a Carmesina amb molt d'enginy, utilitzant un mirall. La seva relació comença molt tímidament amb petits detalls com la camisa que regala Carmesina a Tirant quan aquest va al camp de batalla o quan després de renyar-lo per l'osadia de Tirant de declarar-li el seu amor, ella va a la seva cambra i deixa que li besin els ulls i els cabells.

Després de la batalla contra els turcs, Tirant es mor de desig i en demana la seva satisfacció a la Princesa, però aquesta és totalment intransigent a atorgar el seu cos. Estefania, proposa una solució per als enamorats: Tirant i Diafebus aniran a la nit a la cambra de Carmesina i Estefania, on Estefania i Diafebus consumaran la seva relació i Tirant i Carmesina realitzaran jocs eròtics, davant de la rotunda negativa d'aquesta a consumir la seva relació. Després, Tirant va haver d'anar al nord d'Àfrica però la seva embarcació, on també hi havia Plaerdemavida, va naufragar. Van sobreviure Tirant, Plaerdemavida i un altre mariner, però cadascú va córrer la seva sort i van ser recollits a llocs i per persones diferents. Molt de temps després, Tirant i Plaerdemavida es van retrobar i Tirant va tornar a Constantinoble per retrobar-se amb Carmesina. De nou amb l'ajut de Plaerdemavida, Tirant es va tornar a ficar al llit de la Princesa, on consumen feliç i definitivament el seu matrimoni. Tirant entra triomfalment a Constantinoble on el l'emperador li concedeix el títol de Cèsar de l'Imperi i la mà de la seva filla.

Al cap d'un temps, Tirant agafa una pulmonia a Adrianòpolis i mor de camí a Constantinoble, deixant el testament a favor d'Hipòlit. Carmesina, en assabentar-se, corre cap a Santa Sofia, on s'ha dipositat el cos de Tirant. L'emperador no pot resistir el trasbals de la seva filla i mor. I és tant el dolor de la Princesa per la mort del seu marit que, abocada sobre el cadàver, sent que també li ha arribat la hora final.

Plaerdemavida i el senyor d'Agramunt: Plaerdemavida és un dels personatges principals, que juga el paper de l'alcauota a la relació de Tirant i Carmesina. Intentant afavorir a Tirant i ficant-lo al llit de la Princesa, vol aconseguir que es consumi la relació, però la sempre rotunda negativa d'ella fa la novel·la molt més interessant. Plaerdemavida és una de les donzelles més aixerides de Carmesina i dona molt de joc a aquesta relació. Quan el vaixell en que anava Tirant i ella per equivocació naufraga, la recull un vell moro que conservava molts bons records del seu antic captiveri a les terres cristianes d'Espanya. Quan Plaerdemavida es retroba amb Tirant aquest es desmaia i un dels cavallers que ho va presenciar creia que ella havia matat a Tirant i estava disposat a matar-la, però Tirant es va recuperar a temps i ho va aturar. Aquets cavaller era el senyor d'Agramunt, que temps després es casaria amb ella, i esdevenirien reis de Fes i de Bugia.

La vidua Reposada: Era la dida de Carmesina i estava enamorada de Tirant. Al veure que entre Tirant i Carmesina hi havia alguna cosa, va començar a estar gelosa i a maquinat plans perquè la seva relació no surtís bé de cap de les maneres. Fins i tot es va fer cosir una disfressa que s'assemblés molt a la roba que duia el negre que treballava a l'hort, el va fer posar a Plaerdemavida i li va dir que comencés a tocar-la com si fos un joc eròtic per distrure-la; i així ho va fer. Mentrestant, Tirant mirava a través del reflex d'uns miralls la situació i pensava que realment era el negre de l'hort qui tocava a la seva estimada. D'aquesta manera va tractar a Carmesina de traïdora i va matar al negre. Va ser Plaerdemavida qui va haver d'explicar la varietat a Tirant sobre tot el que havia passat. Finalment, la vidua Reposada va morir prenent un verí quan va saber que Tirant, que havia estat fora molt de temps, tornava a Constantinoble.

Conclusió

Com hem pogut veure als relats anteriors, l'erotisme i el sensualisme estan presents a totes les escenes

amoroses de la novel·la i es mostren de forma natural. Les pors i els prejudicis a l'entorn de la virginitat, són molt freqüents en aquella època i no permetien que hi hagués espontaneïtat en les relacions entre els joves, per por del que es podia dir d'ells. Les bodes sordes (o bodes secretes) també eren comuns, ja que moltes vegades els matrimonis estaven pactats des del naixement d'una persona, o simplement no hi podia haver relacions amb persones que fossin de diferents classes socials. Les parelles que apareixen al llibre són de diferents classes socials, cosa que s'acostumava a practicar al s.XV; algunes d'aquestes parelles són la formada per Plaerdemavida (donzella) i el senyor d'Agramunt (cavaller), la de Estefania (infanta) i Diafebus (cavaller), la de Tirant (cavaller) i Carmesina (princesa)... , però també n'hi havia de la mateixa classe social com la de Felip (infant) i Ricomana (infanta).

Podem trobar l'adulteri en les escenes d'amor de l'emperadriu grega i el seu Hipòlit, pe`r no s'esmenten gaire aquest tipus de relacions a l'obra. També en aquesta parella podem trobar una polèmica: aquesta relació és o no és incest?, en la meua opinió no ho seria pel fet de que no són de la mateixa sang tot i que l' ha prés com a fill seu.

En la figura de Plaerdemavida apareix el lesbianisme en escenes tan sensuals entre ella i Carmesina com són la del bany i la del llit on se suposa que és ella qui la toca i no Tirant. També en ella recau el paper de l'alcapota per excel·lència; hem vist que altres personatges han fet aquest paper en altres ocasions, però el seu és el més important. L'intent de juntar a Tirant i a Carmesina surt fallit alguns cops, però finalment aconsegueix el que es proposava.